

Boeken

Van bodemkaart tot informatiesysteem; verzamelen en gebruiken van informatie over de Nederlandse bodem. P. Buurman en J. Sevink (red), Wageningen Pers, 1995, paperback, 180 pagina's, f 79,00, ISBN 9074134297.

Te bestellen bij: Wageningen Pers, afd. Verkoop, Koen Bakkers, tel (0317) 476515.

Door de uitgever werden we geattendeerd op het verschijnen van het boek 'Van Bodemkaart tot Informatiesysteem', onder redactie van P. Buurman en J. Sevink, met daarbij de vraag of er in STROMINGEN ruimte is voor bespreking. Nu heeft iemand die met water werkt (met uitzondering van meteorologen) ook altijd te maken met een medium waar het water overheen of doorheen stroomt. Hydrologen hebben daarom niet alleen met het water te maken, maar meestal ook met de bodem. Een boek over het verzamelen en gebruiken van informatie over de Nederlandse bodem heeft dus zeker onze interesse.

Het boek 'Van Bodemkaart tot Informatiesysteem' heeft tot doel 'voor een breed publiek inzicht te verschaffen in de vele soorten bodeminformatie, als wel het nut van deze informatie. Voor gebruikers van zulke informatie is het nuttig om kennis te nemen van het tot stand komen en de betrouwbaarheid ervan.' Het boek is een bundel van artikelen, die grotendeels gebaseerd zijn op voordrachten voor de 'wetenschappelijke vergadering' van de Nederlandse Bodemkundige Vereniging. Deze voordrachten stammen uit november 1994, waarbij de opdracht luidde 'om aspecten van het verzamelen en gebruik van bodemgegevens vanuit verschillende invalshoeken te belichten.'

Het eerste dat aan het boek opvalt is het bijzonder fraaie ontwerp van de voorkant: ik heb verschillende keren gekeken of het 3-D-effect nu echt was of nep (het laatste was

het geval, maar het blijft fraai). De inhoud van het boek kent een logische opbouw. Er is een sterke nadruk op de historie, getuige het feit dat de eerste vier van in totaal acht hoofdstukken over het verleden gaan. In de daarop volgende drie hoofdstukken staan de huidige en toekomstige technieken en methoden centraal. Het boek wordt afgesloten door een bijdrage van ir. B.J.A. van der Pouw, die beschrijft hoe hij het perspectief van de bodemkartering ziet.

Het eerste hoofdstuk, van R. Felix, gaat over de periode tot 1943 en beschrijft hoe de scheiding tussen geologen en bodemkundigen tot stand is gekomen. Je zou bodemkunde in principe ook als een vorm van 'agrogeologie' kunnen zien. Geologen en bodemkundigen waren echter niet in staat hun verschillen in belevingswereld te overbruggen, zodat ieder zijn eigen weg ging en er uiteindelijk aparte bodemkaarten en geologische kaarten verschenen.

Het eerste hoofdstuk is daarmee een onderbouwing voor de keuze van H. de Bakker om zich in het tweede hoofdstuk te beperken tot de Wageningse Bodemkartering in de periode 1943-1983. In feite beschrijft hij de ontstaansgeschiedenis van de kaarten eenheden zoals die tegenwoordig nog op de bodemkaart vermeld worden.

Vervolgens gaat J. Bouma in op de meest recente ontwikkelingen in de periode 1983 tot heden. Hij geeft een voorschot op wat er verderop in de bundel meer inhoudelijk zal worden uitgewerkt: de verschuiving van het domweg verstrekken van kaarten naar bredere interpretaties over de waarde en nauwkeurigheid van de gegevens. Voortbouwend op bestaande expertise wordt een meer ruimtelijke variant van bodemkunde uitgewerkt.

In het vierde hoofdstuk wordt echter eerst nog ingegaan op een apart deel van de bodemkaart, de geschiktheidsbeoordeling ten behoeve van de landbouw. Dit hoofdstuk valt op als een los element in de bundel, ten eerste omdat eerst weer terug gegaan wordt

naar de jaren net na de oorlog, ten tweede omdat ik de elementen uit de andere lezingen niet terug vind. Uitvoerig bespreekt C.A. van Diepen hoe zich in de loop van de tijd de ideeën hierover ontwikkeld hebben. Het is met name die uitvoerigheid die zich wreekt: veel op zich zelf staande alinea's waarin weer een rapport wordt besproken, en dat ruim veertig pagina's lang met welgeteld één figuur en één tabel.

In hoofdstuk vijf komen (aansluitend aan hoofdstuk 3) dan de kwantitatieve methoden als kriging aan de orde. Door D.J. Brus wordt onder meer aangegeven wat deze methoden kunnen betekenen voor het interpoleren van grondwaterstanden (c.q. -trappen) of voor dikten van bepaalde lagen.

Vervolgens gaat P.A. Finke in op de wijze waarop de gegevensverstrekking veranderd is. Bodemkundige gegevens zijn vaak niet voldoende om een vraag te beantwoorden. Er moet eerst een interpretatie-slag overheen voordat de gebruiker met de informatie uit de voeten kan, en ook moeten niet-bodemkundige gegevens worden ingebracht. De term 'kennismontage' valt.

Daarna gaat P. Domburg in op de organisatie van een moderne bodeminventarisatie, gebruik makend van het te ontwikkelen kennissysteem. Omdat het verhaal geïllustreerd wordt met een voorbeeld (het vaststellen van het oppervlaktepercentage in een gebied dat verzadigd is met fosfaat), is het verhaal concreet te volgen.

Hierna geeft B.J.A. van der Pouw zijn visie op toekomstige ontwikkelingen. Met name aan het begin en aan het eind van een inventariserend onderzoek zijn de ontwikkelingen enorm. De Bodemkaart van Nederland is in 1995 afgerond, de bodeminventarisaties en herinterpretaties nog lang niet. Er lijkt zelfs sprake te zijn van een tweede jeugd.

Het laatste hoofdstuk is de gezamenlijke literatuurlijst van de auteurs, die bijna 15 blz. lang is. Alle auteurs verwijzen naar deze lijst, maar een enkeling kan het niet

nalaten daarnaast ook nog op andere boekwerken te wijzen. Blijkbaar bestond ook bij hen de angst dat de door hen gepropageerde literatuur in deze massa zou verdrinken.

Het boek bevat dus veel informatie over historie van bodemkartering, alsmede de huidige en toekomstige technieken, en geeft in die zin een breed overzicht. Er staat genoeg informatie in, er zit voldoende diepgang in, de voorbeelden worden in het algemeen concreet uitgewerkt (met name bij de bijdrage van Domburg is zeer goed voor te stellen hoe het nu 'werkt'). Hier en daar heeft het boek te veel het karakter van een opsomming van studies, terwijl mijn interesse toch meer uitgaat naar de grote lijnen, ontwikkelingen, stromingen. De kritische kanttekeningen ontbreken niet, al blijft het nogal eens bij kritiek van binnen uit. Soms vraag ik me af of de auteurs wel voldoende afstand tot de bodemkartering hebben om de grote lijnen, de 'helicopter-view' te beschrijven. De lijn van afzonderlijke kaartgegevens naar een veel bredere informatieverstrekking is herkenbaar, maar wanneer de voorbeelden geen betrekking hebben op het werk van de lezer, blijft de boodschap van het boek daar een beetje hangen.

Al met al laat het boek bij mij iets van onvrede achter, al kostte het me moeite om te ontdekken waar die uit bestaat. Uiteindelijk denk ik dat het komt, omdat het boek er volgens mij niet in slaagt de pretentie waar te maken, dat het een breed publiek inzicht zou verschaffen in de vele soorten bodeminformatie en het nut ervan.

Het is een bekend euvel van deskundigen dat ze de vorm van hun boodschap niet aanpassen aan hun publiek. Het effect kan dan wel eens zijn dat er geen boodschap bij het brede publiek overkomt, hoe sterk de inhoud van het verhaal ook is. De opdracht van de lezingen was al weinig concreet. Ge koppeld aan de bundel-vorm van het boek, levert dit een wolk diffuse informatie, waarvan de lezer zelf maar moet uitzoeken of de

informatie volledig, up-to-date en/of relevant is. Het boek kent ook geen afsluitende conclusies, en dan vraag ik mij af of de redactie het zich niet wat te gemakkelijk heeft gemaakt.

Ik zou het boek dan ook willen karakteriseren als een breed overzicht voor een tenminste enigszins ingewijd publiek, en dat is wat anders dan wat ik in de aankondiging lees. Waarschijnlijk had een verdergaande inspanning van de redactie dit euvel kunnen verhelpen, en het is jammer dat dat niet is gebeurd.

Wie zich daarover heen kan zetten, vindt in dit boek een veelheid aan informatie over verleden, heden en toekomst van de bodemkartering.

Harry Boukes